

УДК 354.11:502/504(477)

DOI: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-7-57-65>**Карпа Марта,***доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі***Karpa Marta,***Doctor of Science in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public Administration and Management at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav*ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-8141-4894>✉ marta.karpa@ukr.net**Збаровський Дмитро,***аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Університету Григорія Сковороди в Переяславі***Zbarovskyi Dmytro,***Postgraduate Student of Department of Public administration and management at Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav*ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-5293-2190>✉ 89Redmoon@ukr.net

ДЕРЖАВНА ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

STATE ENVIRONMENTAL POLICY IN THE FIELD OF ENSURING ENVIRONMENTAL SAFETY AND CONTINUOUS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Анотація. Повномасштабне вторгнення росії, його екоцидні наслідки, процеси глобалізації та суспільних трансформацій підвищили пріоритетність збереження довкілля, а отже, потребують від України вжиття термінових заходів. Упродовж тривалого часу економічний розвиток держави супроводжувався незбалансованою експлуатацією природних ресурсів, низькою пріоритетністю питань захисту довкілля, що унеможлиблювало досягнення сталого розвитку.

У сфері безпеки і оборони має бути вирішене питання доступу до об'єктів військово-оборонного промислового комплексу для здійснення відповідного нагляду та контролю за дотриманням на цих об'єктах природоохоронного законодавства, запобігання забрудненню поверхневих та ґрунтових вод нафтопродуктами, знищенню природних ландшафтів тощо з метою мінімізації наслідків діяльності на цих об'єктах, що сприятиме реформам у сфері безпеки і оборони та впровадженню стандартів НАТО. Запровадження міжнародних стандартів систем екологічного управління на підприємствах і в компаніях сприятиме розвитку системи управління навколишнім природним середовищем та реалізації в Україні міжнародних природоохоронних ініціатив.

Впровадження системи управління екологічними ризиками в усіх сферах національної економіки сприятиме запобіганню катастроф техногенного та екологічного характеру. Метою державної екологічної політики є досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем.

Досягнення цілей державної екологічної політики здійснюватиметься через стабілізацію екологічної ситуації шляхом закріплення змін у системі державного управління, які відбулися за допомогою реформування системи державного екологічного управління, імплементацію європейських екологічних норм і стандартів, удосконалення систем екологічного обліку та контролю, впровадження фінансово-економічних механізмів стимулювання екологічно орієнтованих структурних перетворень в економіці.

Ключові слова: державна екологічна політика, екологічна безпека, сталий розвиток, органи державної влади.

Abstract. The full-scale invasion of Russia, its ecocidal consequences, and the processes of globalization and social transformation have increased the priority of environmental conservation, and therefore require Ukraine to take urgent measures. For a long time, the economic development of the state was accompanied by unbalanced exploitation of natural resources, and low priority of environmental protection issues, which made it impossible to achieve sustainable development.

In the field of security and defense, the issue of access to the objects of the military-defense industrial complex must be resolved to carry out appropriate supervision and control over compliance with environmental legislation at these sites, to prevent pollution of surface and ground waters with oil products, the destruction of natural landscapes, etc. consequences of activities at these sites, which will contribute to security and defense reforms and the implementation of NATO standards. The introduction of international standards for environmental management systems at enterprises and companies will contribute to the development of an environmental management system and the implementation of international environmental initiatives in Ukraine.

The introduction of an environmental risk management system in all spheres of the national economy will help prevent man-made and environmental disasters. The goal of state environmental policy is to achieve a good state of the environment by introducing an ecosystem approach to all areas of socio-economic development of Ukraine to ensure the constitutional right of every citizen of Ukraine to a clean and safe environment, the introduction of balanced environmental management and the preservation and restoration of natural ecosystems.

Achieving the goals of state environmental policy will be carried out through stabilizing the environmental situation by consolidating changes in the public administration system that occurred through reforming the state environmental management system, implementing European environmental norms and standards, improving environmental accounting and control systems, introducing financial and economic mechanisms to stimulate environmentally oriented structural changes in the economy.

Keywords: state environmental policy, environmental safety, sustainable development, government authorities.

Постановка проблеми. Упродовж 2016–2017 рр. в Україні було закладено передумови до здійснення масштабного поступу до процесів адаптації вітчизняного законодавства, діяльності інституцій публічного управління та їх посадових осіб основним принципам та засадам сталого світового розвитку. Для забезпечення виходу України на міжнародні та європейські ринки має бути передбачено здійснення заходів, що гарантують впровадження міжнародних стандартів управління довкіллям і екологічного маркування продукції, прискорення інформатизації сфери охорони довкілля та використання природних ресурсів, створення національної багаторівневої інфраструктури управління геоекологічними даними та загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації. Для досягнення цілей державної екологічної політики потрібне ефективно впровадження механізмів стимулювання підприємств до енергоефективності, впровадження електронного урядування, поширення

екологічних знань, а також підвищення екологічної свідомості суспільства, інформатизація сфери охорони навколишнього природного середовища та природокористування усіх рівнів. Окрім цього, вперше в Україні через воєнні дії, починаючи з 2022 р., зафіксовано таку велику кількість екоцидів, що вимагає оперативних та послідовних дій від державної влади не лише на національному, але й міжнародних рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання екоциду та пов'язаних процесів з його фіксацією, виявленням, процедурними питаннями тощо є досить новітні для управлінської практики, у тому числі в частині формування та реалізації державної політики. Слід враховувати відсутність досвіду у вітчизняній практиці екологічного права у цій сфері. У даній статті здебільшого увага приділяється нормативно-правовим та аналітичним джерелам. Дослідженнями у даній сфері займалися чимало видатних науковців, таких як Г. Гончаренко, С. Мохончук, М. Куцевич, А. Фокін, Ю. Решетов, Ф. Кожевников, І. Карпець, Девід Кротт та ін.

Мета статті – дослідження теоретичних і практичних особливостей державної екологічної політики у сферах забезпечення екологічної безпеки та сталого розвитку в Україні.

Виклад основного матеріалу. Термін «*сталий розвиток*» був введений в широке вживання Міжнародною комісією з навколишнього середовища і розвитку. У доповіді «Наше спільне майбутнє» («Our common future») [1], опублікованій в 1987 р., була представлена нова концепція. Багатьма вченими та організаціями здійснюються дослідження у сфері *сталого розвитку*. Основні національні завдання, індикатори для моніторингу виконання завдань та цільові орієнтири для досягнення до 2030 р. відображено в Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна». З метою забезпечення національних інтересів України щодо сталого розвитку економіки, громадянського суспільства і держави для досягнення зростання рівня та якості життя населення, додержання конституційних прав і свобод людини і громадянина визначено, що підтримуючи проголошені резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1 [2] глобальні цілі сталого розвитку до 2030 р. та результати їх адаптації з урахуванням специфіки розвитку України, мають забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р. [3].

Для цього потрібно адаптувати Цілі сталого розвитку з урахуванням української практики, тому кожна глобальна ціль була переглянута, беручи до уваги специфіку національного розвитку. Результатом цієї роботи стала національна система, яка складається із 86 завдань національного розвитку.

На сьогодні в Україні створена національна система завдань та показників Цілей сталого розвитку, яка забезпечує міцну основу для подальшого комплексного моніторингу їх виконання. Отож, 17 цілей та 86 національних завдань інкорпоровані у 145 нормативно-правових актів Уряду, на реалізацію цілей і завдань спрямовано 1052 завдання та 3465 заходів, закріплених у цих актах. Для встановлення стратегічних рамок сталого розвитку України на період до 2030 р. Мінекономрозвитку очолило інклюзивний процес національної локалізації Цілей сталого розвитку, який тривав протягом 2016 р. за участі профільних міністерств та відомств, агентств ООН в Україні, міжнародних організацій, бізнес-спільноти, експертного середовища, громадських організацій (насамперед, таких, які представляють інтереси найбільш вразливих груп

населення) та громадянського суспільства. Науковий супровід здійснювався Національною академією наук України [4].

Конкретні цілі на період до 2030 р. мають на меті:

- 1) подолання бідності;
- 2) подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства;
- 3) забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці;
- 4) забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх;
- 5) забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат;
- 6) забезпечення доступності та сталого управління водними ресурсами та санітарією;
- 7) забезпечення доступу до недорогих, надійних, стійких і сучасних джерел енергії для всіх;
- 8) сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх;
- 9) створення стійкої інфраструктури, сприяння всеохоплюючій і сталій індустріалізації та інноваціям;
- 10) скорочення нерівності;
- 11) забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст, інших населених пунктів;
- 12) забезпечення переходу до раціональних моделей споживання і виробництва;
- 13) вжиття невідкладних заходів щодо боротьби зі зміною клімату та її наслідками;
- 14) збереження та раціональне використання океанів, морів і морських ресурсів в інтересах сталого розвитку;
- 15) захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, раціональне лісокористування, боротьба з опустелюванням, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття;
- 16) сприяння побудові миролюбного та відкритого суспільства в інтересах сталого розвитку, забезпечення доступу до правосуддя для всіх і створення ефективних, підзвітних та заснованих на широкій участі інституцій на всіх рівнях;
- 17) зміцнення засобів здійснення й активізація роботи в рамках глобального партнерства в інтересах сталого розвитку.

Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р. є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів, проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Проте в науковій літературі та практичній діяльності органів влади застосовуються різні підходи та завдання для досягнення цілей і задач, які часто перекликаються з Цілями сталого розвитку. Досі не опрацьоване єдине узгоджене бачення щодо доцільності та основних засад удосконалення та трансформації механізмів публічного управління в контексті Цілей сталого розвитку, також існують різні тлумачення як суті названих дефініцій, так і їх складових елементів [5]. Так, здебільшого державну екологічну політику

розуміють як діяльність державних органів, спрямовану на забезпечення конституційного права кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди.

Основними документами екологічної політики України є:

- закони (наприклад, «Про природно-заповідний фонд України», «Про тваринний світ»);
- концепції (наприклад, Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р.);
- програми (наприклад, Концепція Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005–2025 рр.);
- стратегії (наприклад, Національна стратегія поводження з відходами) та ін.

Стратегічні документи за ключовими напрямками діяльності Міндовкілля: Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII, Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази на період до 2030 року», Указ Президента України №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Концепція реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 р., схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 07.11.2016 р. № 932-р, Стратегія поводження з радіоактивними відходами в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2009 р. № 990, Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 р., схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08 листопада 2017 р. № 820, Стратегія зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 р., схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.08.2019 р. № 688-р, План заходів з реалізації Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 р., затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.10.2020 р. № 1567, Добровільні зобов'язання України в рамках виконання Стратегічного плану ООН щодо лісів 2017–2030 рр. [6].

Реалізація екологічної політики України можливо з використанням певних інструментів (Рис.1). Тому основний масив нормативно-правового забезпечення спрямований на розробку, впровадження таких інструментів як на національному рівні, так і на місцевому. Для цього виникає необхідність розмежування повноважень між органами публічної влади, регулювання питань залучення та співпраці з громадськістю, бізнесом.

Рис. 1. Інструменти реалізації екологічної політики.

Джерело: за даними [7].

Компетенцію центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів розкрито в табл. 1.

Таблиця 1

Компетенція центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів.

<p>Компетенція центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ забезпечення формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів; ▪ організація моніторингу навколишнього природного середовища, створення і забезпечення роботи мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації, положення про яку затверджується Кабінетом Міністрів України; ▪ затвердження нормативів, правил щодо регулювання використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища від забруднення та інших шкідливих впливів; ▪ одержання безоплатно від центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій інформації, необхідної для виконання покладених на нього завдань; ▪ керівництво заповідною справою, ведення Червоної книги України; ▪ координація роботи інших спеціально уповноважених органів державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів; ▪ здійснення міжнародного співробітництва з питань охорони навколишнього природного середовища, вивчення, узагальнення і поширення міжнародного досвіду в цій галузі, організація виконання зобов'язань України відповідно до міжнародних угод з питань охорони навколишнього природного середовища; ▪ встановлення порядку надання інформації про стан навколишнього природного середовища; ▪ здійснення процедури попередньої об'єктованої згоди відповідно до вимог Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття щодо можливості транскордонного переміщення генетично модифікованих організмів, призначених для умисного введення в навколишнє природне середовище; ▪ затвердження у межах своєї компетенції нормативно-методичних документів та здійснення методичного керівництва та методологічно-консультативного забезпечення з питань стратегічної екологічної оцінки; ▪ забезпечення формування державної політики у сфері моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів.
---	---

З 2022 р. додалися неочікувані та масштабні виклики щодо охорони довкілля. Україна зараз є найбільш замінованою країною у світі. В нашій країні заміновано понад 100 тис. кв. км території, зокрема сільськогосподарських угідь. Україна потребує збільшення потужностей для проведення гуманітарного розмінування, зокрема великої кількості відповідного обладнання та саперів. Наразі розмінуванням займаються близько 3 тис. саперів, що явно недостатньо. Згідно з підрахунками, підриг російськими окупантами греблі Каховської ГЕС завдав сільському господарству, енергетиці, житловому фонду, об'єктам транспортної інфраструктури та довікллю прямих збитків на близько 2 млрд дол. США.

Міністерством захисту довкілля зареєстровано понад 240 випадків екоциду. Стаття 441 ККУ трактує екоцид як масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також вчинення інших дій, що можуть спричинити екологічну катастрофу, – караються позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років [8].

На сайті «Екозагроза» на сьогодні зафіксовано 3877 наслідків воєнних дій та вплив на довкілля, які задокументовано працівниками Державної екологічної інспекції [9].

Майже 3 мільйони гектарів лісу в Україні були охоплені війною від початку повномасштабного вторгнення. Для порівняння – це майже територія Бельгії. Під окупацією залишається 567 тисяч гектарів лісів України. На даний момент окуповано 514 об'єктів природно-заповідного фонду. Усі вони перебувають під загрозою зникнення.

Після багатомісячних обговорень група з 12 експертів у галузі міжнародного права представила нове юридичне визначення «екоциду». Вони позначили цей термін як «незаконні або безглузді дії, вчинені з усвідомленням значної ймовірності серйозного і або широко поширеного, або довгострокового збитку навколишньому середовищу, заподіяного цими діями». Експерти пропонують додати термін у Римський статут Міжнародного кримінального суду, що зробить екоцид повноцінним злочином.

Щоб Міжнародний кримінальний суд виніс звинувачення в екоциді, збиток довкіллю повинен бути незворотним, або таким, що не підлягає природному усуненню в короткі терміни. При цьому розглядатиметься шкода, завдана біосфері, кріосфері, літосфері, гідросфері та атмосфері Землі, а також космічному простору. Для цього необхідно пройти певну процедуру фіксації та документування таких злочинів. Саму тому в Україні розпочала роботу Міжнародна робоча група високого рівня, яка планує зосередитися на трьох основних напрямках роботи:

- оцінюванні шкоди навколишньому середовищу від війни, безпосередніх, а також середньо- та довгострокових загроз здоров'ю людей і навколишньому середовищу загалом в Україні, регіоні та в усьому світі;
- притягненні росії до відповідальності за екологічні злочини, включно з обвинуваченнями в екоциді як у масовій шкоді навколишньому середовищу, і компенсація збитків;
- плануванні зеленого відновлення довкілля та відбудови України через перехід до зеленої економіки [10].

Висновки. У вересні 2015 р. було ухвалено Резолюцію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року».

В Україні було розроблено національну систему цілей сталого розвитку, що має забезпечити підґрунтя для подальшого планування розвитку України, подолання дисбалансів, які існують в економічній, соціальній та екологічній сферах; забезпечити такий стан довкілля, що сприятиме якісному життю і благополуччю нинішніх та прийдешніх поколінь; створити необхідні умови для суспільного договору між владою, бізнесом і громадянським суспільством щодо підвищення якості життя громадян і гарантування соціально-економічної та екологічної стабільності; досягнути високого рівня освіти та охорони громадського здоров'я; упровадження регіональної політики, яка базуватиметься на гармонійному поєднанні загальнонаціональних і регіональних інтересів; збереження національних культурних цінностей і традицій.

Наслідком ефективної державної екологічної політики має стати досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне

довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем.

З 2022 р. в Україні потребують негайного вирішення екоцидні проблеми, масштабні виклики щодо охорони довкілля не лише на національному рівні, але й на міжнародному, що є поточним та майбутнім завданням державної екологічної політики.

Список використаних джерел:

1. Our Common Future : Report of the World Commission on Environment and Development / World Commission on Environment and Development. Oxford, New York: Oxford University Press, 1987. 400 p. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (дата звернення: 20.11.2023).
2. Преобразование нашего мира: Повестка дня в области устойчивого развития на период до 2030 года. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 25 сентября 2015 года Генеральная Ассамблея ООН. URL: <https://unctad.org/system/files/official> (дата звернення: 2.12.2023).
3. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України №722/2019 від 30 вересня 2019 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> (дата звернення: 23.09.2023).
4. Прогрес у сфері екології, соціальної відповідальності та ефективного управління в Україні. Офіційний вебпортал Міністерства фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/esg_performance-426 (дата звернення: 23.09.2023).
5. Ковалівська С.В. Обґрунтування трансформації механізмів публічного управління в контексті цілей сталого розвитку. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/34.pdf (дата звернення: 13.11.2023).
6. Екологічні новини України. Офіційний вебпортал ecopolitic.com.ua. URL: <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ekologichna-politika-ukraini-cili-napryami-ta-instrumenti-realizacii/> (дата звернення: 23.09.2023).
7. Офіційний вебсайт Міндовкілля. URL: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka/> (дата звернення: 23.09.2023).
8. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.09.2023).
9. Екозагроза. Офіційний вебсайт. URL: <https://ecozagroza.gov.ua/> (дата звернення: 23.09.2023).
10. Про екологічні наслідки військової агресії росії та перспективи їх подолання. Офіційний вебпортал Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/> (дата звернення: 11.11.2023).
11. Карпа М., Збаровський Д. Компетенція органів публічної влади щодо формування державної політики у сфері екологічної безпеки України: нормативно-правовий аспект. *ІНВЕСТИЦІЇ: ПРАКТИКА ТА ДОСВІД*. 2023. № 14. С. 148–154. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.14.148>.

References:

1. *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development* (1987) / World Commission on Environment and Development. Oxford, New York: Oxford University Press. Retrieved from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> [in English].
2. UN General Assembly (2015). *Preobrazovanye nasheho myra: Povestka dnia v oblasti ustoichyvoho razvytyia na peryod do 2030 hoda. Rezoliutsyia, pryniataia Heneralnoi Assambleei 25 sentiabria 2015 hoda [Transformation of our world: Agenda for sustainable development for the period up to 2030. Resolution adopted by the General Assembly on September 25, 2015]*. Retrieved from <https://unctad.org/system/files/official> [in Russian].

3. *Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy №722/2019 vid 30 veresnia 2019 roku [On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030: Decree of the President of Ukraine № 722/2019 of September 30, 2019].* Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825> [in Ukrainian].
4. *Prohres u sferi ekolohii, sotsialnoi vidpovidalnosti ta efektyvnoho upravlinnia v Ukraini. Ofitsiinyi veb-portal Ministerstva finansiv Ukrainy [Progress in the field of ecology, social responsibility and effective management in Ukraine. Official web portal of the Ministry of Finance of Ukraine].* Retrieved from https://mof.gov.ua/uk/esg_performance-426 [in Ukrainian].
5. Kovalivska, S.V. (2021). Obgruntuvannia transformatsii mekhanizmiv publicлноho upravlinnia v konteksti tsilei staloho rozvytku [Justification of the transformation of public management mechanisms in the context of the goals of sustainable development]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 3. Retrieved from http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2021/34.pdf [in Ukrainian].
6. *Ekolohichni novyny Ukrainy. Ofitsiinyi veb-portal ecopolitic.com.ua [Environmental news of Ukraine. The official web portal ecopolitic.com.ua].* Retrieved from <https://ecopolitic.com.ua/ua/news/ekologichna-politika-ukraini-cili-napryami-ta-instrumenti-realizacii/> [in Ukrainian].
7. Ofitsiinyi veb-sait Mindovkillia [Official website of the Ministry of Environment]. *mepr.gov.ua*. Retrieved from <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka/> [in Ukrainian].
8. Kryminalnyi kodeks Ukrainy [Criminal Code of Ukraine: Code of Ukraine]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
9. Ekozahroza. Ofitsiinyi veb-sait [Eco-threat. Official website]. *ecoagroza.gov.ua*. Retrieved from <https://ecoagroza.gov.ua/> [in Ukrainian].
10. Pro ekolohichni naslidky viiskovoi ahresii rosii ta perspektyvy yikh podolannia. Ofitsiinyi veb-portal Ukrinform [About the environmental consequences of Russia's military aggression and prospects for overcoming them. The official web portal of Ukrinform]. *www.ukrinform.ua*. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/> [in Ukrainian].
11. Karpa, M. & Zbarovskyi, D. (2023). Kompetentsiia orhaniv publicлноi vlady shchodo formuvannia derzhavnoi polityky u sferi ekolohichnoi bezpeky Ukrainy: normatyvno-pravovyi aspekt [Competence of public authorities regarding the formation of state policy in the sphere of ecological security of Ukraine: regulatory and legal aspect]. *INVESTYTsII: PRAKTYKA TA DOSVID – INVESTMENTS: PRACTICE AND EXPERIENCE*, 14, 148–154. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.14.148> [in Ukrainian].

Подано до редакції 26.12.23 р.

Прийнято до друку 29.01.24 р.